

ciala fällor och tillitens problem, 2003). Han har genom sin empiriska forskning även slagit hål på myten att ett utbyggt välfärds-system undergräver frivilligt engagemang bland medborgarna och därmed minskar det sociala kapitalet. Under senare år har Bo Rothstein utvidgat sitt forskningsområde till att även omfatta korruption – baksidan av förtroendefrågan och ett av de största hindren för ekonomisk och politisk utveckling. Hans forskning har i detta sammanhang inriktats även mot Östeuropa, bland annat i antologin *Creating Social Trust in Post-Socialist Transitions* (2004) tillsammans med Janos Kornai och Susan Rose-Ackerman.

Bo Rothsteins bidrag till statsvetenskapen handlar inte bara om forskning, utan också om en pedagogisk förmåga, som gör hans texter tillgängliga och kraftfulla. Till detta kommer ett enträget arbete för att internationalisera den svenska statsvetenskapen, en viktig insats inte minst för yngre kollegor.

Hans inflytande har sannolikt också att göra med den energi och oräddhet med vilken han deltar i samhällsdebatten. Mer än kanske någon annan har Bo Rothstein gett statsvetenskapen ett ansikte även utanför den akademiska världen. Han får ofta mothugg, men lämnar få likgiltiga. Ett av Bos många provokativa (men minnesvärda) påståenden är att det inte är pengar det råder brist på inom svensk statsvetenskap, utan idéer. Sant eller ej, själv tycks han ha många på lager. Vad väsentligare är, han är inte rädd för att pröva dem.

PAULA BLOMQVIST¹

1. paula.blomqvist@statsvet.uu.se

Arvet efter Jörgen Westerståhl

Jörgen Westerståhl var trettiosex år när han 1952 tilldelades August Röhss professur i statskunskap vid Göteborgs universitet. Statsvetenskapen som värv var rätt anorlunda på 1940-talet när Westerståhl disputerade (tänk bara att få anställning vid 36-års ålder...). Det ämne som Jörgen valde att skriva om, svensk fackföreningsrörelse, tydde i sig på nytänkande. Statsvetarna sysslade på den tiden snarare med juridiska och historiska analyser av spelregler och system. Politiskt beteende, institutioner och demokrati i en mer modern tappning, det som de flesta av oss sysslar med nu, började studeras av Westerståhl och hans generation nydanande statsvetare.

Drygt 50 år som aktiv forskare satte förstås spår. I minnesorden efter Westerståhls bortgång våren 2006 syns uttrycket "går inte att underskatta" flera gånger. Många hänvisningar rör hans arbete med den empiriska statsvetenskapen. Westerståhl inspirerades tidigt av de största amerikanska forskarna och han byggde upp en tradition av gedigen empirisk forskning. Den göteborgska valforskningens studier av väljarbeteende ger idag svensk statsvetenskap en unik ställning internationellt. Ända sedan 1954 har svenska väljares uppfattningar systematiskt granskats av Westerståhl och hans efterföljare. Näst efter USA erbjuder det svenska materialet de bästa möjligheterna till jämförelser över tid.

Inom forskningen fick han många efterföljare: valforskningsprogrammet, mediastudierna, kommunforskningen, SOM-institutet vid Göteborgs universitet har på olika sätt rötter i Westerståhls arbete. De

utvecklas och förs vidare av yngre forskare.

Själv dras jag till två andra aspekter av Westerståhls liv och värv när jag funderar över hans betydelse för dagens statsvetenskap. Det ena handlar om hans bakgrund, något som med fördel kan användas för att väcka nya statsvetarstudenters intresse för den svenska politiska historien. Westerståhl är i sig själv en god illustration till den svenska politiska och statsvetenskapliga utvecklingen. Som barnbarn till Anna och Hjalmar Branting, son till advokaten, riksdagsledamoten och aktiva kvinnosakseskämpen Sonja Branting-Westerståhl och lärjunge till Herbert Tingsten finns en hel del att ösa ur när studenternas intresse för statsvetenskapen och den göteborgska institutionen skall väckas. (Om man vill kan man till och med sammanfatta honom som statsvetenskapens svar på Gösta Ekman: liten, tunnhårig, bred repertoar, passionerad i sitt värv, och "känd redan som spermie").

Den andra, och som jag menar just nu mest aktuella, men förmodligen också mest försummade, aspekten av arvet efter Jörgen Westerståhl, handlar om hans resonemang och engagemang i författningspolitiska frågor. Westerståhl var inte bara en driven forskare i de politiska vetenskaperna, han deltog också själv i den politiska utvecklingen genom en mängd olika utredningsuppdrag.

Det uppdrag som idag borde väcka störst intresse är hans roll som sekreterare och ledamot i den författningsutredning som tillsattes 1954 för att göra en samlad översyn – och så småningom total revidering – av den svenska konstitutionen. Det är förmodligen en underdrift om man säger att Westerståhl inte var helt nöjd med vad som blev resultatet av hans insats i utredningen. Om vi kan tala om positiva arv på forskningsfronten, var detta ett områ-

de där Westerståhl själv var tydlig med att det inte blivit som han ville.

I Statsvetenskaplig Tidskrift 1976 sammanfattar han sitt arbete i utredningen. Texten kretsar en hel del kring att de politiska partiernas intresse för författningspolitiska spörsmål varit så ad hoc-artat och ogenomtänkt, och att de trots detta inte släppt grundlagsfrågorna till andra. Särskilt poängterar han det besynnerliga i situationen som uppkom efter varje val (hela fem hanns med under utredningens gång):

nämligen att valutgången påtagligt påverkade partiernas syn på de aktuella frågorna. För den som betraktade politiken utifrån var denna upplevelse alltid lika märklig. Att det enda säkra man kan säga om en viss valutgång är att den inte kommer att upprepas, var något som aldrig tycktes falla politikerna in. Tvärtom var det som om varje enskilt valresultat tänktes bli bestående och skulle läggas till grund för en lösning av författningsfrågorna som på bästa sätt just i det aktuella läget skulle gynna vederbörande parti (Statsvetenskaplig Tidskrift 1976, s. 4).

Nästan trettio år senare använder Westerståhl exakt samma formulering när han tillsammans med Olof Petersson kritiserar den nuvarande grundlagsutredningens direktiv (DN 2004-09-05), en utredning som nu arbetar med att se över den "ofullbordade" grundlag som blev resultatet av de decennier av utredande och kompromissande som Westerståhl deltog i.

I debattinläggen om den nuvarande grundlagsutredningen, som blev ett av de sista stora offentliga framträdandena från Westerståhls sida, lyfter Westerståhl fram problemen med att låta parlamentarikerna själva skriva sina spelregler. Och det handlar inte främst, eller åtminstone inte enbart, om principiella ställningstaganden som att konstitutionen skall vara folkets

verktyg snarare än politikernas och att folket därmed bör få inflytande över vilka spelregler som skrivs. Det handlar om våra dåliga erfarenheter av detta sätt att arbeta. Den svenska grundlagen har utretts konstant under ett halvt sekel, och regeringens slutsats när ”den allmänna översynen” nu skall göras för att komma till rätta med problemen är att fortsätta på samma sätt som tidigare.

De nuvarande direktivens löften om att stimulera debatt och öppenhet om författningsfrågorna väckte förhoppningar när de skrevs. Men nu, i utredningens halvtidsvila (två år har gått och två år är kvar), kan vi konstatera att det inte har blivit särskilt mycket av de utlovade möjligheterna för andra än parlamentarikerna att påverka eller delta, strängt taget inte ens lyssna eller läsa, vad det är som diskuteras av utredningen. Ett ointresse (eller är det till och med ovilja), från ledamöternas sida att sprida information om sitt arbete kombineras med ett närmast knäpptyst samtal inom medier och bland forskare. Återigen vill politikerna ha grundlagsfrågorna för sig själva och återigen tillåter vi dem att ha det, och, återigen, kommer vi att hamna i en situation där väljarna passivt råkar rösta igenom nya författningsregler i val som kommer att handla om helt andra frågor.

Debatter och samtal i all ära, men det finns inget som tyder på att de som anordnas av utredningen kommer att ha någon inverkan på hur grundlagen skrivs. Det är de informella kompromissernas och partipolitiska överenskommelsernas vägar utredningen kommer att gå. Och det finns

inte mycket som kan få oss att hoppas på att partierna kommer att kunna sätta sig över de senaste valresultaten i sina diskussioner. Westerståhl pekade själv på möjligheter att konkret blanda in svenska folket i skrivandet eller antagandet av konstitutionen. Idén om författningkonvent där andra aktörer får möjlighet att delta direkt i utformningen av grundlagen var absolut seriöst menat. Folkomröstning i grundlagsfrågor diskuterades också av Westerståhl. Inget av dessa förslag ser ut att få fäste i grundlagsutredningen, men eftersom vi inte vet vad ledamöterna diskuterar kan det inte sägas med säkerhet. Kanske kan vi trösta oss med att vi säkert kommer att sitta där snart igen, med nya utredningar om grundlagarna, och kanske blir Westerståhls erfarenheter användbara då.

Någon sa att Westerståhl var just inspirerande och modern hela vägen in till slutet. De människor som kan sammanfattas så tillhör ofta dem som inser att ett värv aldrig kan bli färdigt om det skall vara riktigt bra. Dörrar måste lämnas öppna och meningar oavslutade. Det gör det lättare för yngre generationer att ta vid och lockas till utmaningar. Och nog var det en hel del kollegor som fick erfara att Jörgen Westerståhl hade svårt att sätta punkt. Meningarna tog helt enkelt inte slut förrän någon satte stopp på dem. Kanske var det också därför karriären blev så lång och idérik.

ELIN NAURIN²

2. elin.naurin@pol.gu.se